

Л. О. Пархоменко

Думка Національна заслужена академічна хорова капела України

«ДУМКА» Національна заслужена академічна хорова капела України – хоровий колектив. Державна премія України ім. Т. Шевченка (1981). Створ. восени 1920 при муз.-хор. секції «Дніпросоюзу» (Київ) шляхом реорганізації його Першої мандрів. капели. Від листопада 1920 – Держ. капела, від 1921 – «ДУМКА» (Держ. укр. мандрівна капела) з кваліфікацією єдиної мандрів. хор. організації всеукр. масштабу. Ініційована ВУЦВК 1924 зміна назви на Першу робітн.-селян. капелу УСРР не закріпилася; від 1931 – Держ. засл. академ. капела УРСР, від 1991 – сучасна назва. У складі капели 1920 – 45 співаків, 1936 – 65, наприкінці 30-х рр. – 120. Кер. – [Н. Городовенко](#) (1920–37), [О. Сорока](#) (1937–39, 1946–63), [М. Вериківський](#) (1939–40), [П. Гончаров](#) (1940–41), [П. Муравський](#) (1964–69), [М. Кречко](#) (1969–83), [В. Іконник](#) (1983–84), [Є. Савчук](#) (від 1984). У первин. складі «Д.» переважали артисти із розформов. більшов. владою нац. хорів, Першої і Другої мандрів. капел «Дніпросоюзу». Колектив «Д.», дотримуючись компроміс. позиції поєднання національно зорієнтов. культур. діяльності з офіц. політ.-пропагандист. роботою, щороку давав бл. 100 концертів в Україні. Репертуар складала традиц. для свят кування роковин Т. Шевченка твори М. Лисенка – кантати «Б'ють пороги», «Іван Гус», «Радуйся, ниво неполитая», хори до поеми «Гамалія», хори «Умер поет» (сл. В. Самійленка), «Жалібний марш» (сл. Лесі Українки), твори на вірші Т. Шевченка ін. композиторів – кантати «Хустина» Г. Топольницького і Л. Ревуцького, хори П. Сениці, «Косар» С. Людкевича; обробки укр. нар. пісень М. Лисенка, М. Леонтовича, К. Стеценка, О. Кошиця, М. Вериківського, П. Козицького. З часом «Д.» стала потуж. каталізатором нац. композитор. процесу. Етап. твір – ораторія «Дума про дівку-бранку Марусю попівну Богуславку» М. Вериківського (1923). У 2-й пол. 20-х рр. репертуар «Д.» поповнено зх.-європ. і рос. муз. класикою в укр. перекладі (переважно

завдяки співпраці з диригентом *М. Мальком*). Успішне виконання капелою разом з оркестром *М. Малька* фантазії та фіналу симф. № 9 Л. ван Бетговена, вдала апробація концерт. програм з творів світ. музики (Й. Брамса, Ш. Гуно, Р. Шуманна, К. Дебюссі, М. Равеля, М. Мусоргського, С. Рахманінова, С. Танєєва) та ораторії «Пори року» Й. Гайдна підняли її престиж. У січні–березні 1929 «Д.» виїхала на перші закордонні гастролі у Францію (диригенти – Е. Ансерме й О. Глазунов). Зарубіжна критика визнала її однією з кращих капел Європи.

Репертуар колективу на той час складала бл. 500 творів. «Д.» виступила також з диригентами [Г. Адлером](#), О. Гауком. Її міжнар. авторитет у 30-х рр. певний час обороняв артистів від адм. переслідувань. 1936 капела успішно виступила на Декаді укр. літ-ри та мистецтва в Москві. У вересні 1937 Н. Городовенка звільнено через відмову контролювати репертуар «Д.» відповідно до поточ. парт.-ідеол. настанов та віддавати пріоритет «ударницьким» і «прославно-соціаліст.» пісням. Відтоді розпочато використання капели у масових концертах і прослав. дійствах, що неминуче призвело до втрати колективом мист. глибини й артист. форми. У повоєнні роки «Д.» уособлювала глибоку кризу хор. виконавства. Критерії загальнодоступності та політ. кон'юнктури 50-х рр. утверджували в її репертуарі стереотипи пісенності з інструм. супроводом, вироб.-побут. та партизан. тематику. Реалізація проголошеного 1949 її кер. О. Сорокою курсу на відродження співу а капела відбувалася повільно. Новостворені композиції часом були для капели заскладними, їхні автори очікували на прем'єру роками. «Д.» небезпідставно критикували за детонацію та форсування звука. На поч. 60-х рр. репертуар налічував лише 120 назв хрестомат. зразків хор. літ-ри. Серед нечислен. здобутків цього періоду – прем'єри хор. циклу «Пори року» (сл. О. Пушкіна) і ди-птиха «Тече вода в синє море» (сл. Т. Шевченка) Б. Лятошинського, хору «Пам'яті більшовика» П. Козицького. Зрушення у твор. сфері відбулися після приходу до керівництва «Д.» П. Муравського, який прагнув відродити питомий щедротембрал. спосіб укр. академ. співу, поліпшити якість звукотворення. У цей період виконано чимало зразків муз. шевченкіани, зокрема кантату-симфонію «Кавказ» і кантату «Заповіт» С. Людкевича, низку кантат М. Лисенка («Б'ють пороги» та «Іван Гус» не пройшли цензури), окремі твори із шевченкіани А. Штогаренка, 3 хори Ф. Надененка, хор «Думи мої» Є. Козака. Худож. діапазон капели розширили цикли хорів Г. Майбороди і Б. Лятошинського на вірші М. Рильського (1964), мініатюри М. Колесси, І. Шамо. Серед масштаб. композицій рос. авторів – «Реквієм» Д. Кабалевського, «Патетична ораторія» Г. Свиридова. Переймаючи практику рад. хормейстерів, які поєднували духовну музику із секуляр. текстами, «Д.» у 60-х рр. виконала концерт № 3 Д. Бортнянського (сл. В. Рождественського). Однак, незважаючи на очевидні здобутки, П. Муравського усунуто від керівництва капелою. Прагнув до розширення репертуар. обріїв «Д.» й М. Кречко, який поряд із розвитком худож. обробки українські народні пісні освоював барокову духовну музику, укр. хор. модерну, сучасну хор. літ-ри. Він поновив у репертуарі твори О. Кошиця,

під його керівництвом уперше виконано цикл «П'ять хорів» Б. Лятошинського на вірші Т. Шевченка (1960), зокрема диптих «За байраком байрак». Виконання ж духов. творів М. Дилецького, Д. Бортнянського, М. Березовського, А. Веделя у концерт. програмах, поєднаних зі зразками зх.-європ. ренесансу та бароко (Дж. Палестріна, Г. Гендель, Й.-С. Бах, О. Лассо), засвідчило традиц. інтегрованість укр. профес. музики у заг.-європ. худож. процес. Крім того, ста-рослов'ян. тексти, що зазвучали в укр. вимові, викликали звинувачення у «порушенні істор. субординації». Однією з найбільших новацій «Д.» у 70-х – на поч. 80-х рр. стало виконання модер. укр. хор. музики, яка раніше звучала в інтерпретації естон., болгар. та ін. муз. колективів за межами України. Серед прем'єр – кантата «Червона калина» (1971) та ораторія «І нарекоша ім'я Київ» (1982) Л. Дичко, концерт «Сад божественних пісень» (1972) і ораторія «Заклинання вогню» (1978) І. Карабиця, симф. № 3 «Я стверджуюсь» Є. Станковича (1976). Розширенню стильових орієнтирів «Д.» істотно перешкоджав консерватизм хористів, які здебільшого виявляли неготовність до сприйняття виражал. мови муз. авангарду. Підніс артист. майстерність, утвердив нові художні тенденції Є. Савчук, чий інтерес до значущих мист. концепцій зумовив чільне місце у репертуарі «Д.» масштаб. муз. полотен, передусім зразків вокал.-симф. жанру. Серед прем'єр того часу – ораторія «Київські фрески» І. Карабиця (1986), реквієм «Бабин Яр» Є. Станковича (1991), зразки шевченкіани В. Сильвестрова – кантата «Думи мої» (1994), симфонія-диптих «Заповіт» для хору а капела (1995); «Іспанські фрески» Л. Дичко (1998). По-новому інтерпретовано «Кавказ» і «Заповіт» С. Людкевича. До реалізації твор. завдань «Д.» у різний час доклали зусиль хормейстери [М. Гобдич](#), [В. Мальцев](#), [В. Петриченко](#); солісти [В. Алпатова](#), [І. Бабич](#), В. Бойко, [П. Довбня](#), [В. Кулик](#), [М. Шевчук](#) та ін. Гастролі в Італії, Польщі, Австрії, Швейцарії, Німеччині, Нідерландах, Франції, США, Іспанії, Канаді, Бельгії, Великій Британії.

Рекомендована література

1. Грінченко М. «Думка» та її роль в організації хорової справи // УМГ. 1926. № 1;
2. Михайлов М. Творчий шлях «Думки». К., 1957;
3. Гордійчук М. Ювілей «Думки» // НТЕ. 1990. № 3;
4. Лащенко А. Відродження «Думки» // Київ. 1990. № 9;
5. Пархоменко Л. Нестор Городовенко в історії «Думки» // КС. 2000. № 4;
6. Її ж. Проблеми виконавства в розвитку хорової музики («Думка» в 60–80-х рр. ХХ ст.) // Проблеми сучас. мистецтвознавства. К., 2002.

Бібліографічний опис:

Думка Національна заслужена академічна хорова капела України / Л. О. Пархоменко //
Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І.
Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних
досліджень НАН України, 2008. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-19524>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України
([докладніше](#)).